

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การสร้างภาพความเป็นจริงทางอาชีพสื่อสารมวลชน ของนิสิตนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2532-2535" นี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (QUALITATIVE RESEARCH) ซึ่งส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพนี้ สุกงศ์ จันทวานิช (2531 : 13) ได้ให้คำจำกัด คำจำกัดความไว้ว่า

...การวิจัยเชิงคุณภาพคือ การแสวงหาความรู้โดยการพิจารณาปรากฏ การณ์สังคม จากสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงในทุกมิติเพื่อหาความสัมพันธ์ ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น วิธีการนี้จะสนใจข้อมูลด้านความรู้สึกนึกคิด ความหมาย ค่านิยม หรืออุดมการณ์ ของบุคคล นอกเหนือไปจากข้อมูลเชิงปริมาณ มักใช้เวลาในการศึกษาติดตามระยะยาว ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและ การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เป็นวิธีการหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย...

ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภาพความเป็นจริง ทางอาชีพสื่อสารมวลชนโดยสนใจในส่วนของสังคมที่เป็นนิสิตนิเทศศาสตร์ เพื่อให้ทราบถึงลักษณะ ของภาพความเป็นจริงทางอาชีพสื่อสารมวลชนของบรรดานิสิตเหล่านั้น

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแหล่งข้อมูลหลัก 2 ประเภท ได้แก่ ข้อมูล จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นอกจากนี้ก็จะเป็น

ข้อมูลประเภทเอกสารเกี่ยวกับอาชีพทางด้านสื่อสารมวลชน เพื่อใช้ประกอบในการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) ได้แก่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นิสิตนิเทศศาสตร์ที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกแล้วว่าเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพเป็นจริงทางอาชีพมวลสื่อสารมวลชนอย่างชัดเจน

2. ข้อมูลประเภทเอกสารเกี่ยวกับอาชีพทางด้านสื่อสารมวลชน แหล่งข้อมูลในส่วนนี้ ได้แก่ หนังสือหรือบทความที่มีผู้เขียนหรือรวบรวมไว้ ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้ได้มาจากการค้นคว้าจากห้องสมุดต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ถึงคุณค่าของอาชีพ ซึ่งมีอิทธิพลต่อรูปแบบและลักษณะของการสร้างภาพอาชีพสื่อสารมวลชนบางประการเท่านั้น ดังนั้นจึงไม่ถือเป็นแหล่งข้อมูลหลัก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเริ่มต้นโดยการสร้างแบบสอบถาม โดยอาศัยการศึกษาค้นคว้าจากวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งได้ทำการทดสอบในเรื่องการใช้ภาษา และความเข้าใจในคำถาม โดยนำแบบสอบถามไปทำการทดสอบ (Pre-Test) กับบัณฑิตคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่จบการศึกษาไปแล้วประมาณ 3-4 ปี จำนวน 20 คน ทั้งนี้เพราะ บัณฑิตนิเทศศาสตร์ที่เพิ่งจบการศึกษาไปไม่นานเหล่านั้น มีลักษณะที่จะเป็นตัวแทนที่คล้ายคลึงกับนิสิตคณะนิเทศศาสตร์ที่จะทำการศึกษามากพอสมควร

โดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจะแบ่งออกเป็น 5 ตอนด้วยกัน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของนิสิต ในเรื่องของภูมิหลังทางการศึกษาของนิสิตก่อนที่จะเข้ามาศึกษาในคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาทิ คณะไหน เจลี่ย เมื่อจบการศึกษามัธยมปลาย การสอบเข้ามหาวิทยาลัย ความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวที่เคยศึกษาและ/หรือทำงานอยู่ในวงการสื่อสารมวลชน

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยองค์ประกอบ ตลอดจนมูลเหตุจูงใจที่มีส่วนในการตัดสินใจเลือกศึกษาวิชาชีพสื่อสารมวลชน

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเพื่อให้ทราบถึงมุมมองของนิสิตเกี่ยวกับภาพกว้าง ๆ ของอาชีพสื่อสารมวลชน ในแง่ของลักษณะงานตลาดแรงงาน ตลอดจนความต้องการที่จะเห็นการเปลี่ยนแปลงในอาชีพสื่อสารมวลชน

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับเป้าหมายและความคาดหวังของนิสิต ที่มีต่ออาชีพสื่อสารมวลชน ตลอดจนถึงความคาดหวังถึงตำแหน่งหน้าที่การงาน เมื่อจะออกไปประกอบอาชีพจริง

ตอนที่ 5 เป็นคำถามเกี่ยวกับความสนใจในการเปิดรับสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ทั้งก่อนเข้ามาศึกษาและเปรียบเทียบกับหลังจากที่ได้เข้ามาศึกษาในคณะนิเทศศาสตร์แล้ว

เมื่อได้แบบสอบถามเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยก็ได้นำแบบสอบถามชุดนี้ไปแจกให้แก่ นิสิตคณะนิเทศศาสตร์ โดยที่ผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบสอบถามด้วยตนเองในส่วนหนึ่ง รวมทั้งอาศัยความช่วยเหลือและร่วมมือของบรรดานิสิตกลุ่มหนึ่งที่ค่อนข้างจะสนิทสนมกับผู้วิจัยเป็นอย่างมาก โดยช่วยกันแจกแบบสอบถามแก่บรรดานิสิตคณะนิเทศศาสตร์ ที่อยู่ไนบริเวณลานใต้ถุนของคณะ และไนบริเวณโรงอาหารของคณะ นอกจากนี้สำหรับนิสิตชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ผู้วิจัยยังได้ใช้วิธีนำแบบสอบถามไปแจก ณ ห้องเรียนที่มีการเรียนรวม ซึ่งมักจะเป็นห้องเรียนที่ ชั้น 6 ของคณะอีกด้วย

ส่วนในการเก็บแบบสอบถามที่ตอบแล้วนั้น ผู้วิจัยจะพยายามรอเก็บทันทีหลังจากที่ นิสิตได้ตอบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ยกเว้นในกรณีที่ นิสิตไม่มีเวลาทำให้ในขณะนั้น ผู้วิจัยก็จะให้ นำแบบสอบถามที่ตอบแล้วไปฝากไว้กับ นิสิตชั้นปีที่ 4 ผู้หนึ่งที่เป็นที่รู้จักเป็นอย่างดีของ นิสิตส่วนใหญ่ในคณะ และผู้วิจัยก็ค่อนข้างมีความสนิทสนมด้วย หรือในกรณีที่ฝากแบบสอบถามไว้ให้ นิสิตส่วนหนึ่งช่วยแจก นิสิตที่รับแบบสอบถามไป ก็จะทำกรเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ตอบแล้ว เหล่านี้กลับมาคืนให้แก่ผู้วิจัย

เมื่อเก็บรวบรวมแบบสอบถามได้เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยมีขั้นตอนดำเนินการกับข้อมูลที่ได้ โดยทำการคัดเลือก Key Informant ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพ สื่อสารมวลชนอย่างชัดเจน โดยทำการพิจารณาจากแบบสอบถามที่นิตตอบได้ตรงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัย ได้ตั้งไว้ ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณามีดังต่อไปนี้

เกณฑ์หลัก

- เป็นนิสิตที่เลือกคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นอันดับ 1 ในการสอบคัดเลือก เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย
- โดยเป็นนิสิตที่ใช้เกณฑ์อันดับหนึ่งในการเลือกโดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเลือกตามลำดับ คะแนนเลย
- มีความสนใจสื่อสารมวลชนในปริมาณสูงทั้งเมื่อก่อนที่จะเข้ามาศึกษาและหลังจากที่ได้เข้ามาศึกษา ในคณะนิเทศศาสตร์
- นอกจากนี้ ยังเป็นผู้ที่สามารถระบุเหตุผลของความสนใจในอาชีพสื่อสารมวลชน เนื่องจาก ตระหนักถึงคุณค่าของอาชีพสื่อสารมวลชน หรือมีความเข้าใจในลักษณะของการประกอบอาชีพ สื่อสารมวลชนเป็นอย่างดี
- และสามารถระบุลักษณะของอาชีพที่ตนเองคาดหวังไว้ รวมทั้งแสดงผลให้เห็นอย่างชัดเจน ทั้งนี้จะต้องเป็นอาชีพที่สอดคล้องกับภาควิชาที่นิสิตกำลังศึกษาอยู่หรือตั้งใจที่จะศึกษาด้วย

เกณฑ์รอง

- เป็นนิสิตที่เลือกศึกษาในคณะนิเทศศาสตร์ เนื่องจากมีการถ่ายทอดทางอาชีพสื่อสารมวลชน เช่น จากบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลในวงสื่อสารมวลชนที่เป็นที่ชื่นชม

ในการพิจารณาคัดเลือก Key Information ตามเกณฑ์ที่ได้กล่าวถึงไปแล้วนั้น ผู้วิจัย ได้พยายามคัดเลือกนิสิตที่กำลังศึกษาหรือมีความตั้งใจที่จะศึกษาในภาควิชาต่าง ๆ ในแต่ละชั้นปี ในจำนวนที่เท่า ๆ กัน คือภาควิชาละประมาณ 2-4 คน ตามแต่อัตราส่วนของจำนวนนิสิตใน แต่ละภาควิชา เช่น ภาควิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ สาขาวิชาการ โฆษณาซึ่งเป็นภาควิชาหรือสาขาวิชาที่นิสิตให้ความสนใจศึกษาเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยก็สามารถทำ

การคัดเลือกได้มาก ก็จะคัดเลือกนิสิตในแต่ละชั้นปีได้ถึง 4 คน แต่ในบางภาควิชา เช่น ภาควิชา การหนังสือพิมพ์ ภาควิชาการภาพยนตร์และภาพนิ่ง ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการ แสดง ซึ่งเป็นภาควิชาที่นิสิตสนใจศึกษาอยู่เป็นจำนวนน้อย ผู้วิจัยก็อาจจะคัดเลือกได้ไม่ถึง 4 คน และในบางชั้นปี เช่น นิสิตในชั้นปีที่ 1 และ 2 ผู้วิจัยยังคัดเลือกนิสิตได้เพียงแค่นคนเดียวด้วยซ้ำ แต่ผู้วิจัยก็ได้พยายามคัดเลือกนิสิตในแต่ละภาควิชามาให้ได้ครบทั้ง 4 ชั้นปีการศึกษา ทั้งนี้เพื่อ จะได้สามารถแสดงให้เห็นพัฒนาการในการสร้างความเป็นจริงทางอาชีพสื่อสารมวลชน ในแต่ละ สาขาอาชีพของนิสิตตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 - ชั้นปีที่ 4 ให้เห็นได้อย่างชัดเจน

ดังนั้นเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้ตั้งไว้หน้าอาจจะมีการยืดหยุ่นได้บ้าง โดยเฉพาะกับนิสิตในชั้นปีที่ 1 และ 2 แต่ผู้วิจัยก็ได้พยายามคัดเลือกให้ได้ใกล้เคียงตามเกณฑ์ให้มากที่สุด

เมื่อผู้วิจัยสามารถคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงเริ่มทำการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเหล่านั้น โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) ประกอบกับการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เสมือนเป็นการพูดคุยกันตามธรรมดา และในขณะที่ทำการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยก็ได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อทำการบันทึกเทปตลอดการ สัมภาษณ์เก็บเอาไว้ด้วย ทั้งนี้เพื่อนำมาทำการถอดเทปในภายหลัง ซึ่งเป็นการช่วยให้สามารถ เก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบถ้วนเกือบทั้งหมด

โดยคำถามหลัก ๆ ที่ผู้วิจัยใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนนั้น มีลักษณะดังต่อไปนี้

- จุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดความสนใจในอาชีพทางด้านสื่อสารมวลชน
- บริบทต่าง ๆ ที่ใช้ในการตัดสินใจเลือกเรียนในคณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมทั้งบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนี้
- ตำแหน่งงานที่คาดหวัง
- ลักษณะของการทำงานในตำแหน่งงานต่าง ๆ ตามความเข้าใจของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- รายได้และความมั่นคงของงาน
- แนวโน้มในอนาคตของการทำงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่อง " การสร้างภาพความเป็นจริงทางอาชีพสื่อสารมวลชนของนิสิตนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2532-2535 " เป็นการวิจัยที่เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นหลัก เพื่อทำความเข้าใจถึงลักษณะของกระบวนการดังกล่าว ทั้งนี้ผู้วิจัยได้จำแนกการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทราบถึงลักษณะของภาพความเป็นจริงทางอาชีพสื่อสารมวลชนของนิสิตนิเทศศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ เป็นการพิจารณาว่า ลักษณะของภาพความเป็นจริงทางอาชีพสื่อสารมวลชน ที่ปรากฏออกมาตามมุมมองของนิสิตนิเทศศาสตร์นั้นมีลักษณะเป็นเช่นไรบ้าง โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ถึงประเภท ตลอดจนลักษณะและรูปแบบของภาพความเป็นจริงทางอาชีพสื่อสารมวลชนที่ปรากฏออกมา โดยจะทำการพิจารณาภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจากมุมมองของนิสิตคณะนิเทศศาสตร์ ทั้งก่อนที่จะเข้ามาศึกษาและในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ในคณะนิเทศศาสตร์

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเข้าใจถึงกระบวนการในการสร้างภาพความเป็นจริงทางอาชีพสื่อสารมวลชนของนิสิตนิเทศศาสตร์

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละคน เพื่อศึกษาถึงกระบวนการสร้างภาพความเป็นจริงทางอาชีพสื่อสารมวลชน ของนิสิตคณะนิเทศศาสตร์ ว่ามีลักษณะของกระบวนการเป็นอย่างไร

การนำเสนอข้อมูล

ในการวิจัยเรื่อง "การสร้างภาพความเป็นจริงทางอาชีพสื่อสารมวลชน ของนิสิตนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2532-2535" ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการ

วิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ โดยเริ่มจาก บทที่ 4 จะเป็นการนำเสนอเกี่ยวกับประเภท และลักษณะของภาพความเป็นจริงทางอาชีพสื่อสารมวลชนของนิสิตคณะนิเทศศาสตร์ในรูปแบบต่าง ๆ

ในบทที่ 5 ซึ่งเป็นบทที่นำเสนอถึงกระบวนการในการสร้างภาพความเป็นจริงทางอาชีพสื่อสารมวลชน ของนิสิตคณะนิเทศศาสตร์ รวมถึงปัจจัยและบริบทแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อภาพความเป็นจริงเหล่านั้นด้วย

สำหรับบทสุดท้ายนั้น จะเป็นการสรุปถึงผลการวิจัยทั้งหมดโดยสังเขป พร้อมข้อเสนอแนะ ในการทำวิจัยในประเด็นอื่นที่ก้าวหน้าต่อไป ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์ทั้งหมด จะได้นำเสนอในบทต่อไป